

Oponentský posudek na disertační práci

PhDr. Eva Spring: Prostředí pro zaměstnanost žen v Ománu: veřejná politika a zákonný rámec

Přestože odborná veřejnost a světové organizace v rostoucí míře zdůrazňují význam žen pro rozvojové projekty, obecně i specificky v arabských zemích, jedná se stále o relativně málo prozkoumané téma. Pozornost věnovaná jednotlivým arabským společnostem je značně nerovnoměrná a v případě některých zemí, mezi něž patří i Omán, jsou naše znalosti o právním prostředí, ekonomickém zapojení a možnostech žen značně omezené. Eva Spring si tak pro svou disertační práci zvolila aktuální a významné téma, které potenciálně může přinést nové poznatky použitelné v praxi.

Cílem práce je zhodnocení ománských zákonů, vládní politiky a projektů z hlediska možností ekonomického uplatnění ománských žen. Tomuto cíli v zásadě odpovídají zvolené prameny a literatura i metody, konkrétně obsahová a genderová analýza vládních dokumentů, i když je nutné podotknout, že genderové analýze poněkud chybí teoretická východiska. Struktura práce, s dvěma kapitolami věnovanými vládní politice a projektům a dvěma kapitolami zaměřenými na analýzu zákonů a jejich uplatnění v praxi, odpovídá zaměření práce a problémům, které chce autorka řešit.

Autorka vychází z široké škály ománských pramenů i dostupné literatury. Snad by neškodilo doplnit je o některé teoretické práce o ženách a ekonomickém uplatnění a případně rozvoji. Zásadnější je otázka klasifikace pramenů: jako primární prameny jsou v práci uváděny pouze dokumenty ománské provenience. Jakkoli tyto prameny jsou zásadní pro analýzu zákonů a vládních projektů, bylo by jistě na místě srovnat místní údaje s údaji nezainteresovaných stran, mezinárodních či nevládních organizací. Autorka sice tyto dokumenty také zmiňuje, ale nepovažuje je za prameny. V této souvislosti se nabízí otázka hodnocení ománských dokumentů jako pramenů. Ačkoli spolehlivé nezávislé dokumenty pro řadu otázek evidentně neexistují, ománské prameny jsou často mezerovité a problematické, a proto by si tyto otázky (neexistence dokumentů, jejich nepřístupnost pro veřejnost, nesledování některých údajů v oficiálních statistikách či spolehlivost oficiálních pramenů) zasloužily větší pozornost.

Autorka zvolené téma zpracovává systematicky a prokazuje dobrou znalost fungování ománského státu, zákonů a společnosti. Jakkoli samotná genderová analýza, jak již bylo řečeno, se často omezuje na shromáždění dat o ženách, práce přináší fundovaný popis ománské politiky zaměstnanosti v rovině právní teorie i vládní praxe, a to nejen co se týče možnosti uplatnění žen, ale obyvatelstva jako celku. Samotné shromážděné informace mají velkou výpovědní hodnotu, přičemž se často jedná o údaje, které nejsou jinde k dispozici. Autorka navíc informace zpracovává a interpretuje tak, že vytváří přehledný obraz, zaměřený na otázky, které se vytkla, a text je ucelený a hutný. Informace o (omezených) ženských aktivitách jsou doplněny zmínkami o nepřímo souvisejících programech, ať již se jedná o sociální programy či projekty zaměřené na mládež apod. Za užitečný považuji také poměrně široký záběr analyzovaných zákonů, protože umožňuje upozornit na podmínky žen v širším kontextu a ukázat i jiné oblasti než ty, které se při studiu postavení žen v arabských zemích nejčastěji uvádějí, jako je občanský zákoník a otázky manželství, rozvodu či dědictví. Část práce věnovanou analýze zákonů považuji z hlediska zvoleného tématu za nejzdařilejší, i když je to jistě dáno větší dostupností pramenů k tomuto tématu. Ale platí to i o vlastní autorčině analýze, jako v případě dopadu zákonů na zaměstnanost žen. V celku úspěšná je také kapitola věnovaná aplikaci zákonů a legislativním orgánům, kde autorka opět uvádí zajímavé vlastní postřehy a analýzy, např. zdánlivého rozporu v počtu žen ve dvou prominentních orgánech a nároků na ženy v těchto vyšších funkcích (s. 129).

Autorka přináší také poměrně zajímavou vlastní analýzu v krátké kapitolce věnované doporučením, jak situaci a prostředí pro zaměstnanost ománských žen zlepšit. Autorka v práci dochází k poměrně vyrovnaným závěrům, z nichž bych zdůraznila především rozpor mezi snahou státu o zvýšení zaměstnanosti žen a kulturní tradicí, která připisuje ženám především roli matky a hospodyně a jinak jejich iniciativu omezuje.

První část práce, věnovaná vládní politice, jakkoli přináší zajímavé informace o ománské ekonomické politice, vždy neobsahuje data či dopady politiky týkající se žen (např. v případě „omanizace“ nebo pětiletých plánů). Autorka sice uvádí, že údaje o dopadech politiky na ženy nejsou k dispozici, ale nijak nekomentuje tento problém, který je nepochybně možné považovat za jisté omezení dané práce. Kromě toho se nabízí otázka, komu jsou oficiální ománské prameny publikované v angličtině (např. MONE) určeny a zda právě toto zaměření pramenů nemá nějaký vliv na údaje, které obsahují (či neobsahují). Z hlediska gender studies lze práci vytknout, že pojednává o ženách víceméně jako o objektech vládní politiky a věnuje

malou pozornost aktivitám žen jako subjektů. Ženské asociace a aktivity jsou sice zmíněny, ale nejsou tematizovány. Bylo by také jistě zajímavé srovnat situaci v Ománu s některými dalšími arabskými zeměmi, aby vynikla ománská specifika.

Přes uvedené nedostatky práce nesporně přináší nové informace a přispívá k obohacení našich znalostí o podmínkách ománských žen a jejich ekonomického uplatnění i o celkovém prostředí pro zaměstnanost žen i o vládní ekonomické a sociální politice. Autorka prokázala znalost této tematiky i literatury a ománských pramenů, téma zpracovala systematicky na základě vlastní analýzy zvoleného tématu a přinesla řadu fundovaných a zajímavých postřehů. Proto doporučuji práci k obhajobě.

Doc. PhDr. Jitka Malečková, CSc.
Ústav Blízkého východu a Afriky
Filozofická fakulta Univerzity Karlovy